

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ
НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІASSESSMENT OF FINANCIAL SECURITY OF THE REGION
ON THE EXAMPLE OF LVIV REGION

У статті наведено економічну сутність терміну «фінансова безпека регіону». Здійснено структурно-динамічний аналіз обсягу валового регіонального продукту Львівської області за 2016–2019 роки. Доведено, що розмір валового регіонального продукту залежить від суми валової доданої вартості усіх видів економічної діяльності відповідного регіону. У дослідженні розглянуто систему показників оцінки складових фінансової безпеки Львівської області у 2018–2020 роках. Здійснено порівняльний аналіз Львівської області у західному регіоні України станом на 2020 рік. Зазначено, що в умовному порівняльному рейтингу Західного регіону України по результативності усіх показників перше місце посідає Львівська область. Проаналізовано основні внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці Львівського регіону. Виділено сильні сторони Львівської області, які слугуватимуть для покращення ситуації. Отримані результати дослідження можуть знайти впровадження у діяльності державних структур Львівської області в частині внесення корективів в організацію системи забезпечення фінансово-економічної безпеки регіону.

Ключові слова: фінансова безпека, валовий регіональний продукт, показник, регіон, загрози.

The research presents the approaches of scientists, theorists, financiers and practitioners to the interpretation of the economic essence of the term "financial security of the region". The author's vision of the economic essence of financial security of the region is determined. The main components of financial security are identified, which make it possible to assess the nature of the participation of all spheres of life in ensuring an adequate level of security. It is noted that at the regional level, the generalizing indicator that characterizes the level of economic development of the region is the gross regional product. The structural-dynamic analysis of the volume of gross regional product of Lviv region for 2016–2019 is carried out. It is proved that the size of the gross regional product depends on the amount of gross value added of all economic activities of the region. The study considers the system of indicators for assessing the components of financial security of Lviv region in 2018–2020. In particular, the dynamics of capital and direct investments in the region, the consumer price index, the profitability of operating activities of enterprises in the Lviv region, the amount of disposable income per capita, etc. It is determined that 60% of the indicators calculated for the Lviv region have an optimal value, but 40% do not reach the limit value. Problematic components of financial security of Lviv region have been identified. A comparative analysis of the Lviv region in the western region of Ukraine as of 2020. It is noted that in the conditional comparative rating of the western region of Ukraine on the effectiveness of all indicators the first place is occupied by Lviv region. The main internal and external threats to the financial security of the Lviv region are analyzed and presented. The strengths of the Lviv region have been highlighted, which will serve to improve the situation. The obtained results of the research can be implemented in the activities of state structures of Lviv region in terms of making adjustments to the organization of the system of financial and economic security of the region.

Key words: financial security, gross regional product, indicator, region, threats.

УДК 336

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure66-35>

Ситник Н.С.¹

д.е.н., професор
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Млінецька А.О.²

магістр
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Sytnyk Natalia

Ivan Franko Lviv National University

Mlincova Alina

Ivan Franko Lviv National University

Постановка проблеми. В євроінтеграційних умовах забезпечення формування фінансової системи має значний вплив на стабілізацію і розвиток економіки України. Одним із основних напрямків розвитку фінансової системи є гарантування фінансової безпеки регіонів і її зв'язок з основними індикаторами розвитку економіки держави. У сучасному світі немає регіону, який в ті чи інші періоди своєї історії не стикався з загрозами його фінансової безпеки. Тому рівень фінансової захищеності регіону належить до найважливіших індикаторів фінансово-економічної безпеки держави.

Аналіз підходів щодо визначення економічної сутності фінансової безпеки регіонів, теоретичного виявлення та обґрунтування загроз окремого регіону в умовах загострення політичної та економічної ситуації в країні дає змогу визначити проблеми забезпечення фінансової безпеки регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним з основних напрямків наукових досліджень в сучасних умовах є дослідження процесу гарантування фінансової безпеки на регіональному рівні, зокрема Матвійчук В. І. та Нешко Р. М. вивчали фінансову безпеку регіону як складовий елемент фінансової безпеки держави [1], Виклюк М. І. охарактеризував структуру фінансової безпеки регіону та її складових [2], а Бондаревська О. М. виділяла економічну безпеку регіонів у системі економічної безпеки держави [3].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження та оцінка стану фінансової захищеності Львівської області в Україні, визначення загроз та шляхів покращення ситуації.

Виклад основного матеріалу. Визначення оцінки фінансової безпеки Львівського регіону неможливе без системного дослідження поняття «фінансова безпека регіону». Узагальнюючи

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4138-9721>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7953-0703>

існуючі підходи до характеристики цього терміну, зазначимо, що більшість авторів дають однакове за суттю, хоча й різне за формулюванням визначення (табл. 1).

Проаналізувавши різні підходи до трактування сутності поняття «фінансова безпека регіонів», ми поділяємо думку науковців, що фінансова безпека регіону – це рівень захищеності фінансових інтересів регіону від негативних внутрішніх та зовнішніх загроз з метою забезпечення стабільного та ефективного функціонування регіону та його розвитку.

На регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону є валовий регіональний продукт (ВРП)

(рис. 1). Валовий регіональний продукт у ринкових цінах визначається як сума валової доданої вартості усіх видів економічної діяльності, включаючи чисті податки на продукти [5].

Дані рисунку 1 дозволяють зазначити про стрімке зростання обсягу валового регіонального продукту Львівської області за аналізований період. Так, станом на 2020 рік даний показник становив 236254 млн. грн., що на 121412 млн. грн. (105,72%) більше ніж у 2016 році.

Частка ВРП по Львівській області у ВВП держави поступово зростає і у 2020 році показник досягнув граничної межі – 5%. Тенденція є позитивною і пояснюється тим фактом, що

Таблиця 1

Сутність поняття «фінансова безпека регіону»

Автор	Визначення терміну
Матвійчук В. І., Нешко Р. М. [1]	фінансова безпека регіону представляє собою індикатор стану фінансового розвитку регіону, що характеризується рівнем стабільності державних фінансів, веденням підприємницької діяльності, інвестиційним кліматом, рівнем життя населення та розвитком банківського сектору;
Виклюк М. І. [2]	фінансова безпека, як складова економічної безпеки, визначає стан захищеності життєво важливих регіонів та їх підприємницьких структур, громадян у фінансовій сфері від впливу різносторонніх загроз, що обумовлені недостатністю фінансових ресурсів, їх збалансованістю та ліквідністю;
Бондаревська О. М. [3]	фінансова безпека – це стан фінансової системи та бюджетних відносин, що забезпечує фінансову незалежність регіону, його самодостатність та стійкість із метою підтримання стабільного соціально-економічного розвитку;
Ситник Н. С., Стефанків Б. О. [4]	фінансова безпека регіону полягає у фінансовій самостійності (автономії) регіону. Самостійність регіону проявляється в можливості повноцінного використання конкурентних переваг регіону, підтримці стабільності регіональної економіки, організації ефективного контролю над ресурсами регіон.

Джерело: складено на основі [1–4]

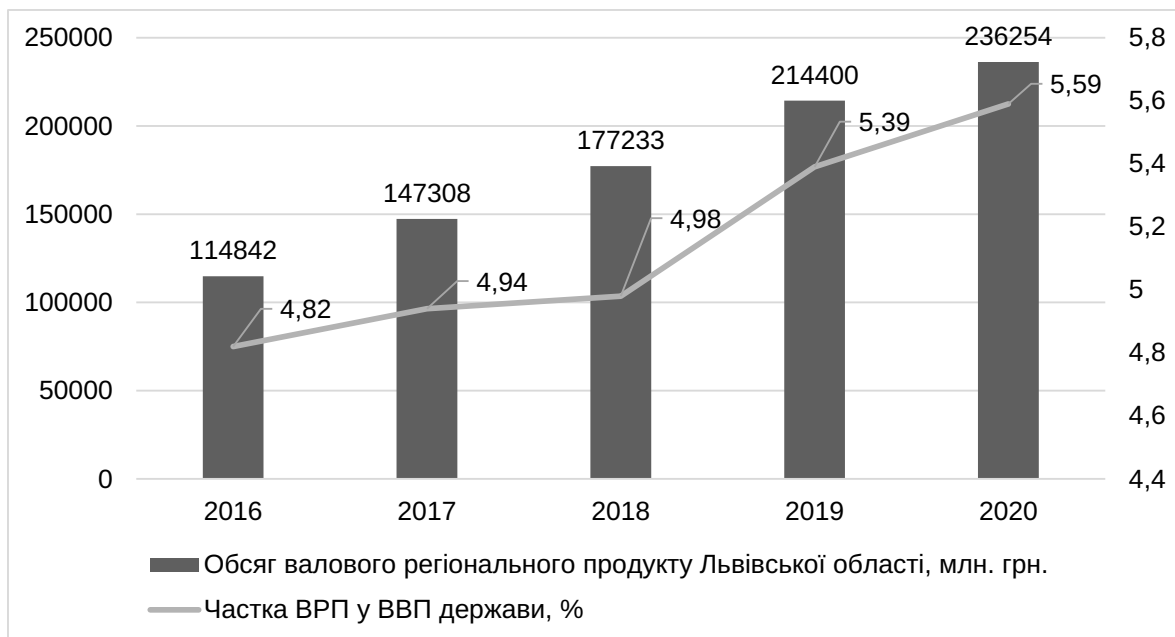

Рис. 1. Динаміка обсягу валового регіонального продукту Львівського регіону за період 2016–2020 рр.

Джерело: складено на основі [6; 8]

відбувається ефективне здійснення всіх видів економічної діяльності у аналізованому регіоні.

Виходячи з визначення економічної сутності фінансової безпеки регіону та аналізу ВРП, можна виділити та охарактеризувати складові, які визначають специфіку фінансової безпеки на регіональному рівні – Львівська область (табл. 2).

Результати проведеного аналізу показують, що станом на 2020 рік 40% показників розрахованих у таблиці 2 мають оптимальне значення, проте 60% не досягають граничного індикатора. Зокрема, до них можна віднести: частку доходів місцевих бюджетів у загальнодержавних доходах, частку доходів місцевого бюджету до ВРП, співвідношення сальдо фінансових результатів підприємств до ВРП, рентабельність операційної діяльності підприємств та інші.

За даними таблиці 2, перші вісім показників вказують на бюджетну безпеку Львівського регіону. Станом на 2020 рік ВРП зріс на 10,19%, або

21854 млн. грн., що є позитивним явищем. Проте, за рахунок зменшення доходів Львівського обласного бюджету їх частка у державних доходах у ВРП зменшується. Так, станом на 2020 рік частка доходів місцевих бюджетів у державних доходах становила лише 0,65%, що пов'язано з пандемією COVID-19.

Безперечно вірус вплинув і на інші складові фінансової безпеки Львівського регіону. Зокрема, у 2020 році темпи зміни суми заборгованості з виплати заробітної плати становлять 177,73%, що на 72,73% більше від оптимального значення даного показника. Також варто зазначити, що у 2020 році значно скоротились і капітальні інвестиції в регіон – на 23,89% порівняно з 2019 роком.

Окрім того рентабельність операційної діяльності підприємств зростає і у 2020 році даний показник збільшився на 0,8% порівняно з 2018 роком, однак він так і не досяг оптимального

Таблиця 2

Система індикаторів оцінки складових фінансової безпеки Львівської області у 2018–2020 рр.

Складова регіональної фінансової безпеки	№	Показник	Граничне значення, %	2018	2019	2020
Бюджетна безпека	1	ВРП, млн. грн.	-	177233	214400	236254
	2	ВРП на одну особу, грн	-	70169	85177	94317
	3	Темп зміни ВРП	> 100	120,31	120,97	110,19
	4	Частка ВРП у ВВП держави	> 5	4,98	5,39	5,59
	5	Частка доходів місцевих бюджетів у державних доходах	> 3	1,73	1,26	0,65
	6	Частка доходів місцевого бюджету до ВРП	> 25	9,04	5,89	2,98
	7	Рівень забезпечення видатків доходами	> 100	98,67	99,44	99,18
	8	Дефіцит (профіцит) бюджету до ВРП	< 5 (> 3; < 5)	0,122	0,033	0,025
Інвестиційна безпека	9	Капітальні інвестиції, млн. грн.	-	28995,5	31061,5	23641,5
	10	Прямі інвестиції в економіці області, млн дол. США	-	930,0	947,8	1116,3
	11	Темпи зміни прямих іноземних інвестицій у регіон	> 100	111,58	101,91	117,77
	12	Частка прямих іноземних інвестицій до ВРП	> 15	14,54	12,13	11,15
	13	Темп зміни інвестицій в основний капітал	> 100	120,28	107,12	76,11
Соціальна безпека	14	Наявний дохід на одну особу, грн	-	56592	67353	73092
	15	Темп зміни суми заборгованості з виплати заробітної плати	< 105	88,24	91,28	177,73
	16	Індекс споживчих цін у регіоні	< 110	110,1	104,2	105,3
	17	Співвідношення витрат до доходів населення	< 80	105,78	104,93	101,06
Безпека сектору підприємництва	18	Співвідношення сальдо фінансових результатів підприємств до ВРП	> 7	4,61	4,54	1,04
	19	Рентабельність операційної діяльності підприємств	> 10	4,1	4,3	4,9
	20	Темпи зміни обсягів промислової продукції в регіоні	> 100	120,77	106,08	113,51

Джерело: розраховано авторами на основі [6–9]

значення, але демонструє, що на 1 грн понесених витрат компаніями Львівського регіону припадає 4,9 грн. прибутку.

Дослідження показників складових фінансової безпеки та динаміки ВРП Львівського регіону вказує на стабільне його зростання. Серед групи областей Західного регіону України Львівська область займає 1 місце за показником ВРП на душу населення (табл. 3).

Виходячи із вище зазначеного, в умовному порівняльному рейтингу Західного регіону України по результативності усіх показників перше місце посідає Львівська область, де обсяг валового регіонального продукту в цій області у 2020 році становив 236254 млн. грн., а друге місце по обсягу аналогічного показника займає Хмельницька область

(96380 млн. грн.), третє – Івано-Франківська область – 90398 млн. грн.

Також варто зазначити, що і кількість зайнятого населення відносно Західного регіону у Львівській області найвища і становить 6,01%.

На основі проведеного нами дослідження доцільно охарактеризувати перешкоди та загрози фінансовій безпеці Львівського регіону (рис. 2).

Всі вищеперераховані загрози негативно впливають на стан захищеності Львівського регіону і, на сьогодні вимагають внесення коректив в організацію системи забезпечення фінансово-економічної безпеки регіонів України, а також у національне законодавство.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Процес забезпечення фінансової безпеки регіонів є

Таблиця 3

Порівняльна характеристика Львівської області у Західному регіоні України у 2020 році

Територія	Площа		Населення, тис. ос.	К-сть зайнятого населення, тис. ос.	ВРП		ВРП на 1 особу, грн.
	тис. м ²	%			млн. грн.	%	
Україна	603,55	100	41588,35	15995,6	4222026	100	101138
Волинська	20,14	3,3	1027,4	365,1	77404	1,8	75193
Закарпатська	12,75	2,1	1250,1	493,3	62022	1,5	49538
Івано-Франківська	13,93	2,3	1361,1	556,5	90398	2,1	66245
Львівська	21,83	3,6	2497,7	1041,9	236254	5,6	94317
Рівненська	20,05	3,3	1148,4	470,6	71901	1,7	62485
Тернопільська	13,82	2,2	1030,6	399,6	62661	1,5	60565
Хмельницька	20,63	3,4	1243,8	510,9	96380	2,3	77153
Чернівецька	8,09	1,3	896,6	386,3	45054	1,1	50110

Джерело: розраховано авторами на основі [6; 9]

Рис. 2. Аналіз загроз та сильних сторін Львівського регіону

Джерело: складено авторами самостійно

процесом управління, який передбачає створення умов відповідності граничним значенням всіх елементів фінансової безпеки та протидії загрозам регіону. Аналіз ключових показників дозволив визначити, що проблемними складовими фінансової безпеки у Львівському регіоні є бюджетний і підприємницький сектори. Отже, в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України важливим є визначення напрямків вдосконалення забезпечення фінансової безпеки регіонів, а саме:

- стабілізувати ситуацію пов'язану із військовим вторгненням Росії в Україну;
- вдосконалити вітчизняну законодавчу базу в сфері фінансово-економічної безпеки;
- сприяти підвищенню рівня інвестиційної привабливості регіону;
- стимулювати підприємництво у регіоні шляхом надання податкових пільг, кредитування тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Матвійчук В. І., Нешко Р. М. Фінансова безпека регіону як складовий елемент фінансової безпеки держави. *Фінанси, облік, банки*. № 1 (22). 2017. URL: <file:///C:/Users/Home/Downloads/5021-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-10086-1-10-20180209.pdf> (дата звернення: 17.03.2022).
2. Вихлюк М. І. Структура фінансової безпеки регіону та характеристика її складових. *Ефективна економіка*. №10. 2012. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1485> (дата звернення: 17.03.2022).
3. Бондаревська О. М. Економічна безпека регіонів у системі економічної безпеки держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/14.pdf> (дата звернення: 17.03.2022).
4. Ситник Н. С., Стефанків Б. О. Фінансові аспекти складників економічної безпеки держави. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Випуск 1–2 (44). 2018. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/29.pdf> (дата звернення: 17.03.2022).
5. Методичні рекомендації щодо розрахунку валового регіонального продукту виробничим методом, затверджені наказом Держкомстату від 04.06.2004 № 351. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Poiasn/nacpoasn.htm> (дата звернення: 17.03.2022).
6. МінФін. Індокси. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (дата звернення: 19.03.2022).
7. Державний веб-портал бюджету для громадян (за даними Міністерства фінансів України). URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2019&budgetType=LOCAL> (дата звернення: 19.03.2022).
8. Головне управління статистики у Львівській області. Офіційний сайт. URL: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 19.03.2022).

9. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.03.2022).

REFERENCES:

1. Matviychuk V. I., Neshko R. M. (2017) Finansova bezpeka rehionu yak skladovyy element finansovoyi bezpeky derzhavy [Financial security of the region as an integral element of financial security of the state]. *Finansy, oblik, banky*, no. 1(22). Available at: <file:///C:/Users/Home/Downloads/5021-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-10086-1-10-20180209.pdf> (accessed 17 March 2022).
2. Vykliuk M. I. (2012) Struktura finansovoi bezpeky rehionu ta kharakterystyka yii skladovykh [Structure of financial security of the region and characteristics of its components]. *Efektivna ekonomika*, no. 10. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1485> (accessed 17 March 2022).
3. Bondarevska O. M. Ekonomichna bezpeka rehioniv u systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Economic security of regions in the system of economic security of the state]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/14.pdf> (accessed 17 March 2022).
4. Sytnyk N. S., Stefankiv B. O. (2018) Finansovi aspekty skladnykh ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Financial aspects of components of economic security of the state]. *Naukovo-vyrobnychiy zhurnal «Biznes-navihator»*, vol. 1–2 (44). Available at: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/29.pdf> (accessed 17 March 2022).
5. Metodichni rekomendatsii shchodo rozrakhunku valovoho rehionalnoho produktu vyrobnychym metodom, zatverdzeni nakazom Derzhkomstatu vid 04.06.2004 № 351 (2004). [Methodical recommendations on the calculation of gross regional product by the production method, approved by the order of the State Statistics Committee of 04.06.2004 № 351]. Available at: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Poiasn/nacpoasn.htm> (accessed 17 March 2022).
6. MinFin. Indeksy. [Ministry of Finance. Indexes]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (accessed 19 March 2022).
7. State web portal of the budget for citizens (according to the Ministry of Finance of Ukraine). Available at: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2019&budgetType=LOCAL> (accessed 19 March 2022).
8. Main Department of Statistics in Lviv Region. Official site. Available at: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (accessed 19 March 2022).
9. State Statistics Service of Ukraine. Official site. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 19 March 2022).